

A monochrome blue-toned engraving of a man with long, wavy hair, wearing a dark coat and a patterned cravat. He is framed by an oval border containing Latin text. The background shows a bookshelf and a coat of arms at the bottom.

SMD
SLOVENSKO
MUZEJSKO
DRUŠTVO

VALVASORJEVA

ODLIČJA

2024

VALVASORJEVA ODLIČJA

2024

PREDGOVOR Predgovor ob podelitvi Valvasorjevih odličij za leto 2024

Zemlja je zaokrožila okoli Sonca in še eno leto je za nami. Bilo je leto, polno kulture, izzivov, novih spoznanj, druženj, skrbi in tudi veselja. Živimo v času, ko so spremembe (dobre in slabe) del vsakdanjika. S tem se srečujejo tudi muzeji in galerije, ki se v hitro spreminjajočem se svetu prilagajajo novi stvarnosti. In čeprav se včasih zdi to na prvi pogled težko, so že večkrat dokazali, kako hitro znajo biti inovativni in prilagodljivi.

Že pred časom so raziskave pokazale, da sodijo muzeji in galerije med najbolj zaupanja vredne ustanove. So bogati hrami dediščine, vrednot in kulturnih informacij ter imajo kot taki pomembno vlogo v družbi. So prostori, kjer naj bi se srečevali različni pogledi na preteklost, sedanost in prihodnost. So prostori učenja, druženja, dialoga, kritičnega razmišljanja, sprejemanja. Njihovo srce so muzejski predmeti, znanje, izkušnje, zgodbe, sporočila. Z ohranjanjem snovne in nesnovne dediščine ter njenim približevanjem in predstavljanjem najširši splošni in strokovni javnosti muzeji in galerije pomembno pripomorejo k ozaveščanju, družbeni dobrobiti in pozitivnemu družbenemu razvoju. Pomembna pa so tudi njihova prizadevanja za vključevanje in mreženje z lokalnimi skupnostmi.

In ko smo pri izzivih, naj povemo, da je bila pred take izzive letos postavljena tudi komisija za Valvasorjeva odličja: na razpis je prispelo 25 nominacij za različne kategorije. Komisija je podrobno preučila prispele vloge ter odlično, odločno in strokovno opravila svoje delo, za kar se ji zahvaljujem. Z letošnjim pozivom je bila v skladu s posodobljenim pravilnikom o podeljevanju Valvasorjevih odličij za izjemne dosežke na področju muzejstva prvič razpisana tudi nagrada za slovenski muzej leta. Prijave še ni bilo, zato bomo morali tudi pri tem, kot pri vsaki dobri stvari, malo počakati, da ideja dozori.

V imenu Slovenskega muzejskega društva iskreno čestitam letošnjim prejemnikom odličij, prav tako pa tudi vsem nominirancem za njihove projekte in pomemben doprinos k razvoju muzejev, ohranjanju dediščine ter z njo povezanega znanja in muzeološkega vedenja.

*Maja Hakl Saje,
predsednica Slovenskega muzejskega društva*

Ob 53. podelitvi Valvasorjevih odličij

Vsaka muzejska vrata skrivajo različne zgodbe. Vsako izmed njih je vredno spoznati. O vsaki se je vredno pogovarjati, o njej polemizirati, jo kritično analizirati in predvsem – o njej razmišljati. Člani komisije za podeljevanje Valvasorjevih odličij smo vam hvaležni za odpiranje vaših muzejskih in galerijskih vrat v minulem obdobju ter s tem za poglobljeno spoznavanje zgodb o muzejskih in galerijskih razstavnih projektih, ki ste jih skrbno pripravili in prijavi na razpis za Valvasorjeva odličja 2024. Letos je komisija za Valvasorjeva odličja delovala po prenovljenem pravilniku, ki je bil potrjen na IV. Mednarodnem kongresu slovenskih muzealcev SMD – ICOM – SMS v Kopru, med 20. in 22. septembrom 2023. Komisija je ob tem objavila tudi prenovljene ocenjevalne kriterije in nove prijavne obrazce za razpis.

Na sedež Slovenskega muzejskega društva je do roka za oddajo prijav, 23. februarja 2024, prispelo skupaj 27 pošilk, in sicer za 25 nominacij za različne kategorije Valvasorjevih odličij. Komisija je obravnavala (4) predloge za *Valvasorjevo nagrado za življenjsko delo*, šestnajst (16) predlogov v kategoriji *Valvasorjeve nagrade za enkratne dosežke* in pet (5) predlogov za *častno Valvasorjevo priznanje*. Za na novo uvedeno kategorijo *Valvasorjeva nagrada za slovenski muzej leta* ni prispel noben predlog, komisija pa je obravnavala še različne projekte za priznanje *Valvasorjev nagelj*, ki ga komisija lahko podeli po lastni presoji.

Delo v Komisiji za podeljevanje Valvasorjevih odličij ste kolegice in kolegi muzealci v mandatnem obdobju 2022–2025 zaupali naslednjim članom: *Jani Babšek* (kustosinja, direktorica muzeja, Tržiški muzej), *Marjeti Bregar* (muzejska svetovalka, Dolenjski muzej Novo mesto), *mag. Mihi Mlinarju* (muzejski svetnik, Tolminski muzej), *dr. Karli Oder* (muzejska svetnica, Muzej Ravne na Koroškem – Koroški pokrajinski muzej), *Nataliji Štular* (muzejska svetovalka, Slovenski planinski muzej – Gornjesavski muzej Jesenice), *dr. Blažu Vurniku* (muzejski svetnik, MGML – Mestni muzej Ljubljana) in *mag. Marjetki Balkovec Debevec* (muzejska svetnica, Slovenski šolski muzej – predsednica komisije).

Komisija je v dveh mesecih aktivno sodelovala na osmih delovnih srečanjih, med njimi na šestih sejah, od tega na eni spletni seji. Člani komisije smo si ogledali nominirane projekte, pri katerih je bil ogled še možen, prav tako smo

podrobno proučili vse prejeto gradivo in gradivo, dostopno na spletu. Po opravljenem delu podajamo odločitve o prejemnikih Valvasorjevih odličij 2024.

Valvasorjeva nagrada za življenjsko delo letos pripada dvema izjemnima muzealcema, *ddr. Vereni Perko* in *dr. Andreju Smrekarju*, ki sta z odličnostjo svojega dela pomembno zaznamovala vsak svoje strokovno delovno področje. Prav tako sta pustila pečat na delovanju Slovenskega muzejskega društva, saj sta oba aktivno delovala v vodstvu društva in pripomogla k njegovemu razvoju. S predanim delom sta bogata spoznanja v odnosu do dediščine uspešno širila tudi v slovenskem in mednarodnem javnem prostoru.

Valvasorjeva nagrada za enkratne dosežke je kategorija nagrad, za katero prispe najobsežnejši nabor prijav in komisiji za Valvasorjeva odličja vsako leto prinaša veliko izzivov. Tudi letos je bilo med 16 kakovostnimi predlogi težko izbrati le tri nagrajene.

Valvasorjevo nagrado za enkratne dosežke prejme razstava *Kruha in iger: Slikarstvo Toneta Kralja 1941–1945* v Muzeju novejših in sodobnih zgodovine Slovenije. Razstava je uspešen rezultat interdisciplinarnega sodelovanja različnih strok in znanj, predstavitev pa ni klasična galerijska, pač pa so medvojna umetniška dela Toneta Kralja prepletena s pripovedjo muzejskih predmetov, gradiva in fotografij. Osrednje mesto na razstavi pripada Kraljevi sliki *Panem et circenses (Kruha in iger)*, njena obravnava je prikazana s konservatorsko-restavratorskih, umetnostnih in zgodovinskih pogledov. Uspešna razstavna postavitev poudarja moč umetnosti znotraj družbeno-politične kritike in upora.

Druga razstava prejemnica Valvasorjeve nagrade za enkratne dosežke je razstava *Universum Plečnik: Od delavnice do mita* v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje. Življenje in delo arhitekta Jožeta Plečnika je v zadnjem času deležno več raziskovalnih in razstavnih obravnav, razstava *Universum Plečnik* pa je bogato Plečnikovo dediščino osvetlila z novimi vidiki, s poudarkom na arhitektovih pristopih k bolj trajnostnemu in humanemu oblikovanju mesta, z odstiranjem tem o kulturi urbanega prostora in o novih pogledih na osebnost mojstra Plečnika. Razstava je z različnimi spremljevalnimi delavnicami opominjala tudi na širjenje zavesti o družbenem pomenu kakovostne arhitekture in javnega prostora.

Tretja dobitnica Valvasorjeve nagrade za enkratne dosežke je razstava *Enigma – skrivnostno zakulisje vojne* v Parku vojaške zgodovine v Pivki. Razstavni prikaz sloni na osrednjem razstavnem eksponatu, redkem muzejskem predmetu – nacističnem šifrirnem stroju Enigma M4. Prikaz predmeta prinaša številne interdisciplinarne ugotovitve, v povezavi z njim pa se zgodba uspešno razširi na prikaz prelomnih dogodkov druge svetovne vojne ter spodbudi pomembna vprašanja in razmisleke.

Naslednjih *dvanaest razstav in razstavnih projektov*, ki so kandidirali za Valvasorjevo nagrado za enkratne dosežke, si s svojo pestro, domiselno in raznovrstno vsebino zagotovo zasluži javno pohvalo. Prav v vsako od razstav in projektov je bilo vloženo veliko truda, prizadevanj, zahtevnega strokovnega dela. Vsak razstavni projekt postavlja sodobna muzeološka vprašanja in prinaša novosti. Razstave in projekti so naslednji:

– Vedno na voljo. Feministične pozicije v vizualni umetnosti iz Slovenije, Moderna galerija in Muzej sodobne umetnosti. Avtorska skupina: dr. Martina Vovk, muzejska svetovalka in kustosinja, Kristjan Sedej, kustos asistent, Igor Španjol, kustos, mag. Adela Železnik, muzejska svetnica, Lucija Cvjetković, kustosinja za pedagoški program.

– Sveti konji – nebesni jezdec, Slovenski etnografski muzej. Avtor: dr. Marko Frelj, muzejski svetnik.

– V vrtincu sprememb, Prirodoslovni muzej Slovenije, Cankarjev dom Ljubljana. Avtorska skupina: dr. Staša Tome, muzejska svetnica, Mojca Jernejc Kodrič, muzejska svetovalka, dr. Miha Jeršek, muzejski svetnik, Urška Kačar, kustosinja, Tea Knapič, kustosinja, mag. Matija Križnar, muzejski svetovalec, Špela Pungaršek, kustosinja, dr. Tomi Trilar, muzejski svetnik, dr. Al Vrezec, muzejski svetovalec (vsi Prirodoslovni muzej Slovenije), Sanja Jurca Avci, Dolores Gerbec (obe zavod TRANS).

– Miška in slonček spoznavata Prirodoslovni muzej Slovenije, zbirka sedmih pedagoških knjig ob vsebinah razstav Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Avtorica: Ljerka Trampuž, muzejska svetnica v pokoju.

– Cikel didaktično zasnovanih razstav Veščine in skrivnosti: Veščine in skrivnosti mojstrov in mojstric tkanja, 2022–2023; Veščine in skrivnosti orglarskih mojstrov, 2017–2018; Veščine

in skrivnosti mizarskih mojstrov, 2013–2014; Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož. Avtorska skupina: Tatjana Štefanič, muzejska svetovalka, dr. Boštjan Roškar, konservatorsko-restavratorski svetnik.

– Trienale rokodelstva, Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem, Slovenski etnografski muzej, Posavski muzej Brežice. Avtorska skupina: mag. Tadej Pungartnik, višji kustos, vodja projekta, Koroški pokrajinski muzej; dr. Cvetka Požar, muzejska svetnica, Muzej za arhitekturo in oblikovanje; dr. Tanja Roženberger, muzejska svetnica, Slovenski etnografski muzej; Maja Vardjan, muzejska svetovalka, Muzej za arhitekturo in oblikovanje; Aleksandra Ramšak, kustosinja, Koroški pokrajinski muzej, strokovna sodelavka projekta.

– Nagelj dehteč, na steni rdeč: soboslikarstvo in črkoslikarstvo na Postojnskem in Bistriškem, Notranjski muzej Postojna. Avtorica: Magda Peršič, muzejska svetnica.

– Pogled z druge strani, MGML – Muzej in galerije mesta Ljubljane. Avtorska skupina, vsi MGML: Liza Lampič, višja konservatorica-restavratorica, Helena Pucelj Krajnc, konservatorica-restavratorica, Zala Rebernak, konservatorica-restavratorica, Urh Tacar, dipl. konservator-restavrator, mag. Katarina Toman Kracina, muzejska svetovalka.

– Dobrodošli v Tehniškem muzeju Slovenije: razstava ob 70. obletnici prve samostojne razstave v Bistri pri Vrhniki. Avtorska skupina: Irena Marušič, muzejska svetnica; Barbara Rezar Grilc, kustosinja; Ajda Kozjek, višja kustosinja.

– Stalna razstava na gradu Turjak: Mejniki gledališke igre, SLOGI: Slovenski gledališki inštitut – Gledališki muzej. Avtorica: Ana Perne, teatrologinja in kustosinja.

– Spominski center 1991. Šaleška in Zgornja Savinjska dolina v procesih osamosvajanja Slovenije. Avtorska skupina: Vinko Mihelak, prof. (Muzej Velenje); Miran Ahtik (OZVVS Velenje); Aleksander Cvar (PVDS za celjsko območje – odbor Velenje); Niko Purnat (OZVVS Zgornje Savinjske in Zadrebke doline); Jože Melanšek (ZB za vrednote NOB Velenje); Anton Šeliga; Bojan Pavšek, arh. (OPAIcelica); Tomo Čonkaš (Studio Mozaik).

– Projekt: Starost zasluži našo pozornost, Pokrajinski muzej Maribor. Avtorica projekta: Vesna Koprivnik, muzejska svetovalka.

VALVASORJEVA NAGRADA

Med razstavnimi projekti je komisija za priznanje **Valvasorjev nagelj** prepoznala razstavo, ki je odmevala v mednarodnem prostoru. Gre za razstavo *Čivki iz preteklosti/Tweets from the past*, ki je bila na ogled v Arheološkem muzeju Frankfurt, ob priložnosti, ko je bila Slovenija častna gostja na knjižnem sejmu v Frankfurtu. Skupna arheološka razstava desetih slovenskih muzejev je pod okriljem Narodnega muzeja Slovenije v tujini prikazala bogastvo slovenske dediščine.

Spoštljiv in pozitiven odnos do dediščine je tisti, ki nas muzealce povezuje tudi z ljudmi in ustanovami, za katere muzejsko delo ni njihova osnovna dejavnost, a kljub temu na tem področju naredijo velike in pomembne korake. Prav je, da se jim za njihovo delo zahvalimo s častnim **Valvasorjevim priznanjem**. Letos podeljujemo pet častnih Valvasorjevih priznanj za različna področja ohranjanja bogate kulturne dediščine.

Iskrene čestitke vsem nagrajenkam in nagrajencem!

Po podrobnem pregledu in temeljitnem razmišljanju ob vseh razstavah in projektih, ki so potekali v minulem letu, lahko v imenu Komisije za podeljevanje Valvasorjevih odličij povzamem, da je v slovenske muzeje in galerije vloženega veliko dolgotrajnega, natančnega in potrpežljivega dela. Iz te osnove veje obilo svežine, novih zamisli in inovativnih praks. Predvsem pa je med muzealci in galeristi veliko srčnosti. Zato, kljub različnim težavam in oviram, za vsakimi muzejskimi in galerijskimi vrati nastajajo vedno nove in nove, zanimive in vznemirljive zgodbe. Odprimo vrata in jih spoznajmo!

mag. Marjetka Balkovec Debevec,
predsednica Komisije za Valvasorjeva odličja

ZA ŽIVLJENJSKO DELO

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ŽIVLJENJSKO DELO

ddr. VERENA PERKO

Na muzejsko pot je ddr. Verena Perko, muzejska svetnica, doktorica arheoloških in muzeoloških znanosti, predavateljica na Filozofski fakulteti, publicistka, pripovedovalka in pesnica, stopila leta 1995, že leta 1997 pa je na povabilo Gorenjskega muzeja pripravila stalno arheološko razstavo *Železna nit*. Od takrat pa do danes je sama ali v soavtorstvu drugih muzejskih strokovnjakov ustvarila več izjemnih muzejskih postavitev. V okvir njenih strokovnih presežkov med drugim vsekakor štejemo muzeološko vodenje različnih razstavnih projektov, med katerimi je tudi stalna razstava *Prelepa Gorenjska* (2013) v Gorenjskem muzeju, ki je z interdisciplinarnim timskim okoljem in vključujočo lokalno javnostjo postala del kolektivnega spomina. Letošnja muzejska nagrajenka za življenjsko delo se je uveljavila kot organizatorka, koordinatorica, strokovna svetovalka in mentorica mnogim kolegom pri postavitvah v različnih muzejskih ustanovah. S tem je širila muzeološko znanje in krepila uveljavitev muzeološke stroke, pri tem pa nenehno poudarjala družbeno vlogo muzejev, za katere pravi, da »napajajo človeštvo z modrostjo, ga usmerjajo k vrednotam, vodijo v odraslost in preseganje egoizma«.

Arheologinja Verena Perko je bila vseskozi izjemno dejavna v Slovenskem muzejskem društvu (SMD), sicer pa je tudi članica drugih domačih in tujih strokovnih društev in komisij, kot so na primer ICOM (International Council of Museum) in ICOFOM pri Unescu, Društvo za preučevanje rimske keramike RCRF in Mednarodno društvo za preučevanje svetil ILA.

ŽIVLJENJSKO DELO

Bila je podpredsednica in članica izvršnega odbora SMD ter tudi predsednica komisije za Valvasorjeva odličja. Na njeno pobudo smo začeli pripravljati mednarodne kongrese slovenskih muzealcev, ki so združevali vse tri stanovske organizacije (SMD, SMS in ICOM). Prvi med njimi je bil v Piranu leta 2016 z naslovom *Muzeji, dediščina in kulturna krajina*.

Kot soorganizatorka je aktivno sodelovala pri nastajanju programa in pripravi obsežnega zbornika strokovnih in znanstvenih prispevkov, vodila je okrogle mize in se angažirala pri organizaciji in koordinaciji zborovanj. Veliko svoje energije in znanja posveča izobraževanju muzealcev, predvsem v okviru vodenja muzeoforumov pri SMD. V času pandemije je prek spletne platforme Zoom pripravljala in moderirala redna tedenska predavanja na temo dediščine in tako poskrbela za kontinuiran razvoj stroke in potrebe muzejske javnosti. Po njeni zaslugi so virtualno potekale predstavitev slovenskih muzejev, ki so bile leta 2023 objavljene v zborniku *Muzeji in muzejska zakonodaja*. V okviru SMD je izpeljala veliko lastnih predavanj, poletnih šol interpretacije in regijskih izobraževanj. S prevodom monografskega dela *Uvod v muzeologijo* hrvaškega muzeologa Iva Maroevića je opredelila strokovno terminologijo, potrebno za kakovostno muzejsko delo. Plemenito poslanstvo prenašanja znanja na mlajše generacije je udejanjala tudi kot profesorica pri predmetu Rimska arheologija na Oddelku za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter kot nosilka predmetov Arheologija za javnost in Upravljanje z arheološko dediščino. Kot pobudnica in soustanoviteljica individualnega doktorskega študija heritologije, v okviru katerega predava predmet Muzeologija, je orala ledino in odpirala možnosti študija dediščine tudi v Sloveniji.

Ddr. Vereno Perko odlikujejo strokovna kritičnost in kdaj tudi besedna neprizanesljivost in pronicljivost, s katero zadene srčiko. Z nenehnim pridobivanjem novih spoznanj presega okvire strokovnega področja in s tem povezuje širok nabor znanj, izkušenj in modrosti.

Ddr. Verena Perko je muzejska svetnica, doktorica arheoloških in muzeoloških znanosti, predavateljica na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, publicistka, pripovedovalka in pesnica. Kot strokovno kritična muzealka se zaveda, da je »muzej brez muzealcev, ki udejanjajo najžlahtnejše muzejsko poslanstvo s srcem, samo stavba z zbirkami, in hiša z nezadovoljnimi obiskovalci v deželi brez identitete in kolektivnega spomina«.

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ŽIVLJENJSKO DELO

dr. ANDREJ SMREKAR

Muzejski svetnik dr. Andrej Smrekar je leta 1977 diplomiral in leta 1981 magistriral iz umetnostne zgodovine na Univerzi v Ljubljani. Prve strokovne korake je naredil v rojstni Kostanjevici na Krki, ko je deloval za mednarodni simpozij kiparjev *Forma viva*, bil kustos in pozneje direktor Galerije Božidar Jakac s prekinitvami med letoma 1977 in 1991. V letih 1980–1982 je bil svobodni slušatelj na harvardski univerzi (Harvard University), kjer je leta 1991 doktoriral. V letih 1991–2005 je bil direktor Narodne galerije. Od leta 2006 dalje je kustos zbirke del na papirju v Narodni galeriji. V letih 1998–2006 je bil član upravnega odbora Prešernovega sklada in v letih 2013–2019 predsednik Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva. Med letoma 2003 in 2011 je bil predsednik Slovenskega muzejskega društva, ki mu je leta 2019 podelilo tudi Valvasorjevo priznanje za enkratne dosežke v muzejstvu.

Slovenski javnosti ni treba posebej predstavljati umetnostnega zgodovinarja dr. Smrekarja. Je avtor vrste člankov o slovenskih ekspresionistih in impresionistih ter številnih razstav in monografskih študij o slovenskih umetnikih dvajsetega stoletja, slovenski zgodnji grafiki in risbi, direktorjih Narodne galerije ter delih iz zbirk Narodne galerije. Njegova osebna bibliografija obsega kar 670 enot.

ŽIVLJENJSKO DELO

Naj izmed razstavnih projektov in prispevkov naštejemo le nekaj najbolj izstopajočih, kot so *Kartuzija Pleterje; Kostanjevica na Krki; Ivan Grohar (1867–1911): Bodočnost mora biti lepša; Rihard Jakopič. To sem jaz, umetnik: Življenje in delo; Rihard Jakopič: Beležnice; Slovenski impresionisti: Grohar, Jakopič, Jama, Sternen; Anton Ažbe in slovenski impresionisti; Moderna in problem izvedbene kompetence; Prvi listi: začetki umetniške grafike na Slovenskem (1900–1920); Helena Vurnik: slikarka in oblikovalka (1882–1962); Matej Sternen (1870–1949); Nadežda Petrovič: moderna, nacionalno in njeni slovenski sopotniki; Janez Potočnik (1749–1834).*

Negove monografske raziskave predstavljajo opuse slikarjev, kiparjev in grafikov, kot so France in Tone Kralj, France Gorše, Jože Gorjup, Marjan Pogačnik, Vladimir Makuc, Matjaž Počivavšek, Ivo Prančič, Gustav Gnamuš, Žarko Vrezec, Bojan Kovačič, Miroslav Šutej, Vatroslav Kuliš in drugi.

Sodeloval je pri vseh postavitvah in spremembah stalne zbirke Narodne galerije od leta 1995 naprej. Leta 2000 je zasnoval cikel posredovanja odlične glasbe, uglašene z likovno umetnostjo, *Sozvočje svetov*, ki ga je vodil kar 22 let.

Prispevek dr. Andreja Smrekarja je v umetnostnozgodovinski in muzejski stroki neprecenljiv.

S svojim znanstvenoraziskovalnim delom in izjemnimi dosežki, ki so rezultat proučevanja širokega razpona umetnostnozgodovinskih obdobj, vse od srednjega veka do moderne umetnosti, se je zapisal v zgodovino Narodne galerije in muzejske stroke. Je avtor pomembnih projektov nacionalnega in mednarodnega pomena in se je kot široko razgledan intelektualec in izjemen strokovnjak, hkrati pa muzealec pripravljen veliko angažirati tudi za dobrobit Slovenskega muzejskega društva.

VALVASORJEVA NAGRADA

ZA ENKRATNE DOSEŽKE

Avtorja razstave Marko Ličina in Tina Fortič Jakopič na razstavi *Kruha in iger*.

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

AVTORJA: TINA FORTIČ JAKOPIČ, KUSTOSINJA IN
MARKO LIČINA, KUSTOS,
ZA RAZSTAVO *KRUHA IN IGER*:
SLIKARSTVO TONETA KRALJA 1941–1945

Razstavni projekt avtorjev Tine Fortič Jakopič in Marka Ličine, kustosov Muzeja novejšje in sodobne zgodovine Slovenije, je večplastna interdisciplinarna interpretacija medvojnih del Toneta Kralja, ki sodi med najpomembnejše in najbolj angažirane slovenske likovne ustvarjalce 20. stoletja. Avtorja sta na razstavi predstavila Kraljeve tabelne slike, pri tem pa nista uporabila klasične likovne postavitve, ampak sta umetnine predstavila v dialogu s fotografijami, predmeti iz preostalih muzejskih zbirk in razstavnimi besedili. Tako sta ob likovnem vidiku poudarila angažirano protivojno delovanje umetnika, ki temelji na vrednotah antifašizma in antinacizma. V razstavo sta vključila didaktične prvine, ki so obiskovalca spodbujale k prepoznavanju simbolov in razumevanju naslikane vsebine, hkrati pa sta mu želela približati čas druge svetovne vojne ter moč, ki jo ima umetnost pri uporabi in kritiki družbeno-političnih razmer.

ENKRATNI DOSEŽKI

Na postavitvi je posebno mesto dobilo delo *Panem et circenses* (Kruha in iger), po katerem sta avtorja razstavo tudi poimenovala. Gre za dvostransko sliko, ki je bila predmet poglobljenega in interdisciplinarnega strokovnega raziskovanja, pri katerem so sodelovali sodelavci Restavratorskega centra Zavoda za varstvo kulturne dediščine ter Akademije za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani. Postopki njihovega konservatorsko-restavratorskega dela so za obiskovalce predstavljeni na razstavi in omogočajo vpogled v zakulisje muzejsko-galerijskega dela. Slika je bila vsebinsko celostno interpretirana na način, ki je obiskovalcem kljub kompleksni vsebini omogočil razumevanje tematike ter odkrivanje motivov s pomočjo sheme, predmetov, fotografij in zgodovinskega konteksta. Razstava je v zaključku aktualizirala glavno tematiko *kruha in iger* ter pozivala obiskovalca k premisleku o stalni prisotnosti teme, pomenu refleksije o družbenem dogajanju in pomembnosti zavedanja o angažmaju posameznika. Sodobni participativni pristop k razstavnemu projektu je razviden iz povezovanja ustvarjalcev z različnimi nevladnimi organizacijami in Pedagoško fakulteto Univerze v Ljubljani, s katerimi so skupaj oblikovali več vsebin. Z mislijo na večjo dostopnost je bila razstava oblikovana jasno in pregledno, nastala so gradiva za različne ranljive skupine. Ob razstavi je izšel obsežen in odlično oblikovan katalog, ki nadgrajuje in dodatno pojasnjuje vsebine z razstave.

Razstava Kruha in iger: slikarstvo Toneta Kralja 1941–1945 je osvetlila drzne likovne komentarje vojne, ki opozarjajo na pomen umetnosti pri uporabi in kritiki družbeno-političnih razmer. Dinamična postavitev je poudarila interdisciplinarnost pri raziskovanju umetnin, z didaktičnim pristopom pa je predstavila zakulisje raziskovanja in spodbudila obiskovalca k prepoznavanju pripovedi Kraljeve umetnosti znotraj konteksta druge svetovne vojne. Avtorja sta pri pripravi razstave sledila sodobnim muzeološkim usmeritvam sodelovanja, participativnosti in vključevanja, obenem pa opozorila na tematike, ki spodbujajo premislek o demokratičnih vrednotah v družbi.

*Avtorska skupina razstave **Universum Plečnik**: Od delavnice do mita.*

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

AVTORSKA SKUPINA: TOMAŽ ŠTOKA,
DR. MILOŠ KOSEC, NATALIJA LAPAJNE,
MUZEJSKA SVETOVALKA, DR. BOGO ZUPANČIČ,
MUZEJSKI SVETNIK, NIKOLA PONGRAC, VIŠJI
KUSTOS (VSI MAO), ANA KREČ IN JURE HROVAT
(OBA SVET VMES), ANJA DELBELLO IN ALJAŽ
VESEL (OBA AA)

ZA RAZSTAVO *UNIVERSUM PLEČNIK*: OD DELAVNICE DO MITA

Razstava *Universum Plečnik: Od delavnice do mita* v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje (MAO) z obravnavo izbranih arhitektovih pristopov in tematiziranjem kompleksnega odnosa med učiteljem in študenti reflektira bogato zapuščino Jožeta Plečnika in doslej manj izpostavljene teme. Plečnikova dediščina skupnostnih in javnih prostorov se prek arhivskih

ENKRATNI DOSEŽKI načrtov, maket, skic in fotografij iz različnih zbirk (MAO, MGML, NG, NMS, ZAL, NUK, Arhiv RS, MNSZS, NTF, FA, SŠOF, Kinoteka, SFC, uprava Praškega gradu – Češka, Hrvaški muzej arhitekture/HAZU – Hrvaška) razkriva kot kompleksna in celostna vizija povezanega sveta in je v razdrobljenem svetu 21. stoletja zato bolj kot kdaj prej prostor artikuliranja, pa tudi kritične predelave mitov o njegovi osebnosti in odnosa do njegove dediščine. Prek razstave je v ospredju kompleksna narava Plečnikovih intervencij, še posebno na primerih posegov v Ljubljani in Pragi, ki razkrivajo potencial urbanega oblikovanja. S serijo premišljenih pristopov je mogoče doseči raznoliko percepcijo in rabo obstoječega mestnega prostora ter vnašati raznolikost razumevanj in funkcij. Z oblikovanjem razstave, ki je integralni in ključni del projekta, je predstavljeno sodobno branje Plečnikove dediščine. Sporočilo razstave tako ne poudarja zgolj zgodovinske izjemnosti Plečnikove dediščine, ampak proizvaja tudi hotenje po artikuliranju in varovanju vrednot Plečnikove dediščine ter poudarja željo po ustvarjanju bolj humanega javnega prostora, ki je odprt, strpen, dostopen vsakomur in omogoča razvoj urbanih potencialov. K temu je težil tudi izvirni spremljevalni program za različne ciljne skupine: okrogla miza, vodeni ogledi razstave, arhitektura v živo, sodelovanje s Fakulteto za arhitekturo Univerze v Ljubljani (Lego#Plečnik), nedelja v MAO (vodstva in delavnice), vodstva in delavnice za izobraževalne institucije, filmski natečaj za mlade, igrarije Minimao ob razstavi, Plečnikov dan za družine, poletna mala šola arhitekture. Razstava opominja, da se moramo vsi akterji družbe zavedati pomena kakovostne arhitekture in javnega prostora ter ju tudi zahtevati.

Razstava z obravnavo izbranih arhitektovih pristopov in s tematiziranjem kompleksnega odnosa med učiteljem in študenti reflektira bogato Plečnikovo zapuščino in doslej manj izpostavljene teme. Plečnikova dediščina javnih prostorov se prek arhivskega gradiva iz različnih zbirk razkriva kot kompleksna vizija povezanega sveta in je v razdrobljenem svetu 21. stoletja zato bolj kot kdaj prej prostor artikuliranja.

Avtorja (z desne) mag. Janko Boštjančič in dr. Andrej Gaspari na razstavi Enigma v družbi svetovno priznanega strokovnjaka za to področje, dr. Marka Baldwina in njegove žene.

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

AVTORJA: mag. JANKO BOŠTJANČIČ,
MUZEJSKI SVETOVALEC,
in izr. prof. dr. ANDREJ GASPARI
ZA STALNO RAZSTAVO ENIGMA – SKRIVNOSTNO
ZAKULISJE VOJNE

V Parku vojaške zgodovine v Pivki so aprila 2023 odprli muzejsko postavitve, posvečeno dediščini druge svetovne vojne. Avtorja mag. Janko Boštjančič in dr. Andrej Gaspari vsebino interpretirata, izhajajoč iz osrednjega razstavnega eksponata – nacističnega šifrirnega stroja Enigma M4.

S poglobljenim raziskovanjem, interpretacijo in konserviranjem tega redkega muzejskega predmeta, pri čemer sta sodelovala s strokovnjaki različnih ustanov iz Slovenije in tujine, je nastala razstava, ki odpira številna pomembna vprašanja in odstira nekatera nova dejstva o drugi svetovni vojni. Nazorno je predstavljena vloga šifriranih sporočil v vojaških spopadih, še zlasti je zgovorna časovnica prelomnih dogodkov druge svetovne vojne v povezavi z uporabo šifrirne naprave Enigma, ki razkriva, da je dekodiranje Enigme pomembno pripomoglo k hitrejšemu koncu druge svetovne vojne.

ENKRATNI DOSEŽKI

Razloženi so tehnične podrobnosti delovanja Enigme ter poljska in zavezniška prizadevanja za dekodiranje šifrirne naprave. Osrednji razstavni predmet, naprava Enigma M4, odkrit na potopljenem minolovcu R15 ob obali Istre, odpira poglavja o vojni na Jadranu in pomorskih operacijah v Sredozemlju, o načinu bojevanja in uporabi šifrirnih naprav v nacistični mornarici.

Razstava razjasnjuje te vsebine in povojno usodo razbitin, iz katerih je slovenski potapljač Zvone Kralj v 80. letih prejšnjega stoletja prinesel številne predmete, med njimi tudi obravnavano šifrirno napravo. Del razstave je posvečen nazornemu prikazu zahtevnih konservatorskih posegov na tem predmetu.

Sodobno oblikovanje, zaokroženi vsebinski sklopi z dobro zasnovanimi besedili in izbiro slikovnega gradiva vključujejo obiskovalce in jih spodbujajo k razmisleku. Časovnica o vplivu Enigme na potek vojnih dogodkov je oblikovno izpostavljena v osrednjem delu postavitve. Predmeti so izbrani s premislekom in smiselno umeščeni na razstavo. Muzejski postavitvi so dodane interaktivne vsebine, namenjene mlajšim obiskovalcem. Razstavno vsebino nadgrajuje katalog v slovenskem in angleškem jeziku.

Razstavi Enigma – skrivnostno zakulisje vojne uspe z dovršeno interpretacijo osrednjega razstavnega predmeta odstreti številna pomembna vprašanja druge svetovne vojne, začevši z vlogo kodirnih sistemov v vojaških spopadih in pomenom razkritja nacistične skrivne komunikacije do tehničnih podrobnosti kodirne naprave Enigma. Osrednji muzejski predmet postane izhodišče za razlago dogodkov in vojaških operacij med drugo svetovno vojno na Jadranu in v širšem Sredozemlju. Razstava poudarja tudi povojno usodo predmeta od najdbe do konservatorskih posegov in je rezultat obsežnega muzejskega projekta, ki vključuje širok spekter različnih aktivnosti.

VALVASORJEV NAGELJ ČASTNO PRIZNANJE

VALVASORJEVO PRIZNANJE

Soavtorica razstave Daša Pavlovič med vodstvom po razstavi za sodelavce Arheološkega muzeja Frankfurt.

Jan Dominik Bogataj v prenovljeni frančiškanski knjižnici.

VALVASORJEV NAGELJ – DR. DAŠA PAVLOVIČ, VIŠJA KUSTOSINJA V NARODNEM MUZEJU SLOVENIJE, VODJA PROJEKTA, S **SOAVTORJI** ZA USPEŠNO PROMOCIJO SLOVENSKE ARHEOLOŠKE DEDIŠČINE V MEDNARODNEM PROSTORU Z RAZSTAVO OB GOSTOVANJU SLOVENIJE NA MEDNARODNEM KNJIŽNEM SEJMU V FRANKFURTU ČIVKI IZ PRETEKLOSTI/TWEETS FROM THE PAST

Gostovanju Slovenije kot častne gostje na Mednarodnem knjižnem sejmu v Frankfurtu oktobra 2023 se je pridružilo tudi deset slovenskih muzejev s skupnim razstavnim projektom z naslovom *Čivki iz preteklosti. Slovenska arheologija skozi zvoke, simbole in prve zapisane besede (Tweets from the past. Slovenian Archaeology through Sounds, Symbols and First Written Words/ Archäologie Sloweniens in Klängen, Symbolen und ältesten Schriftzeugnissen)*.

Razstava, ki je bila na ogled v arheološkem muzeju v Frankfurtu, je pomembno obogatila predstavitev slovenske kulture ob največjem knjižnem sejmu na svetu.

Namen razstave je bil predstaviti bogato in raznovrstno arheološko dediščino Slovenije iz desetih slovenskih muzejev (Narodni muzej Slovenije, Pomurski muzej Murska Sobota, Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož, Pokrajinski muzej Celje, Muzej in galerije mesta Ljubljane, Dolenjski muzej Novo mesto, Gorenjski muzej, Goriški muzej, Pokrajinski muzej Koper in Tolminski muzej). V organizacijsko zahtevnem projektu so bili izbrani arheološki predmeti, ki izražajo razvoj zvokov, govora, pisave, človeškega mišljenja. Iz tega izhajata tako naslov kot podnaslov razstave, ki pojasnjujeta izbiro teh specifičnih vrst predmetov.

Prek predmetov so bila predstavljena izbrana arheološka najdišča, ki so bila v razstavnem prostoru razporejena geografsko, raznovrstnost Slovenije pa je bila poudarjena s svetlobnimi posnetki pokrajin iz zraka. Obiskovalec je bil tako obkrožen z več nivoji informacij, prek katerih je spoznaval prostor Slovenije in njeno preteklost. Razstavo je pospremil obsežen katalog v angleškem in nemškem jeziku. Projekt je bila deležen izjemnega odmeva v medijih, tako v Sloveniji kot v nemškem prostoru.

Ob priložnosti, ko je bila Slovenija častna gostja na knjižnem sejmu v Frankfurtu, je bila v Arheološkem muzeju Frankfurt odprta razstava, na kateri so bili predstavljeni izjemni arheološki predmeti, povezani z zvokom, simboli in prvimi zapisi na območju geografsko raznolike Slovenije. Skupna razstava desetih slovenskih muzejev, z naslovom *Čivki iz preteklosti*, je tudi v tujini pokazala na bogastvo slovenske dediščine in odličnost muzejske stroke.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – JAN DOMINIK BOGATAJ OFM, MAG. TEOLOGIJE IN PATRISTIČNIH ZNANOSTI, PROVINCIALNI KNJIŽNIČAR IN ARHIVAR, ZA CELOSTNO PRENOVO IN JAVNO DOSTOPNOST FRANČIŠKANSKEGA MUZEJA IN KNJIŽNICE

V sodelovanju z uglednimi muzejskimi ustanovami, Narodno in univerzitetno knjižnico ter Zavodom za varstvo kulturne dediščine je bil ustanovljen nov frančiškanski muzej s pinakoteko in s prenovljeno bogato samostansko knjižnico. V počastitev 790-letnice delovanja je ljubljanski frančiškanski samostan leta 2023 obnovil, uredil in za javnost odprl najstarejšo (od 1233) in najbogatejšo zasebno (samostansko) knjižnico na Slovenskem. V prostoru pred knjižnico je bil na novo urejen muzej, razdeljen na dva sklopa: zakladnica, v kateri so predstavljeni najpomembnejši predmeti in knjige, in pinakoteka, z razstavljenim izborom pomembnih likovnih umetnin iz samostanske zbirke. Ob odprtju muzeja je izšla tudi publikacija.

Knjižnica frančiškanskega samostana je sredi 18. stoletja postala ena najbogatejših na Kranjskem. Danes hrani 70.000 enot historičnega in sodobnega knjižnega gradiva. Posebej dragocena je zbirka 117 inkunabul, ki je najbogatejša samostanska zbirka zgodnjih tiskov pri nas.

V muzejski zakladnici so med njenimi biseri tudi osebni Trubarjev izvod Dalmatinove Biblije (1584) z njegovim podpisom, prvi izvod Krsta pri Savici (1836) s Prešernovim posvetilom, monštranca in unikatni šahovski set mojstra Jožeta Plečnika ter raznovrstno drugo gradivo. V pinakoteki se kronološki lok predstavljenih umetnin razpenja od 16. do 20. stoletja, v njej so zastopana tudi dela pomembnih slovenskih slikarjev. Z javno dostopnostjo dragocenih kulturnozgodovinskih in umetniških del je obogatena kulturna in turistična ponudba samostana in mesta.

Projekt celostne preнове frančiškanske knjižnice in ureditve muzeja izkazuje izredne zasluge Jana Dominika Bogataja in sodelavcev, ki so ob pomoči različnih strokovnjakov pripravili izjemno predstavitev izbranih frančiškanskih kulturnih in znanstvenih dosežkov.

Z urejeno dostopnostjo fonda je zdaj širši javnosti prvič omogočen vpogled v ta starodavni biser kulturne dediščine v središču prestolnice.

Vodovodni stolp
s centrom za
obiskovalce.

Srečko Rože

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – OBČINA BREŽICE ZA CELOSTNO PRENOVO VODOVODNEGA STOLPA BREŽICE IN VZPOSTAVITEV CENTRA ZA OBISKOVALCE

Vodovodni stolp je zaščitni znak mesta Brežice in že zaradi svoje mogočnosti vzbuja občudovanje. Zgradili so ga leta 1914, za potrebe mestnega vodovoda, a je zaradi novih in sodobnejših virov pitne vode sčasoma začel izgubljati svojo prvotno funkcijo in je bil leta 1983 izključen iz vodovodnega omrežja. Danes je to edini v celoti dostopen vodovodni stolp v Sloveniji, ki obiskovalcem priča o inovativnem načinu preskrbe z vodo na ravninskih območjih na začetku 20. stoletja.

Zahtevno prenovo 46 m visokega stolpa je usmerjala nova namembnost, saj so v kar sedmih od osmih na novo nastalih nadstropjih predstavljene zgodbe, ki jih je domiselno pripravil Posavski muzej Brežice, z vključevanjem izvirnih predmetov in uporabo novih tehnologij pa na interaktiven način interpretirajo dediščino vode. Vodovodni stolp je danes dostopen za vse, saj je do razgledne točke, ki je urejena v nekdanjem vodohranu in ponuja 360-stopinjski pogled na Brežice in okolico, urejen dostop po stopnicah ali z dvigalom.

Del celovite prenove, za katero je zaslužna Občina Brežice, vključuje tudi ureditev sprejemnega paviljona ob vodovodnem stolpu, v katerem sta poleg recepcije in informacijske točke še trgovina s spominki in kavarna, v kateri lahko obiskovalci med izdelki domačih ponudnikov vedno najdejo kaj zanimivega. Vodovodnemu stolpu daje posebno noto legenda o ljubezni, oblikovana iz arhitekturne podobe zunanjega oboda vodohrana. Neznani načrtovalec stolpa je namreč iz lesa izdelal osem src, ki obdajajo okna. Zgodba pravi, da je pomemben mož, visoki avstro-ogrski cesarski uradnik, z videzom oboda vodohrana s srci počastil neuresničljivo ljubezen do lepe Brežičanke.

Občina Brežice je z obnovo Vodovodnega stolpa in vzpostavitvijo centra za obiskovalce poskrbela za celovito prenovo izjemne kulturne dediščine. Kljub tehnično, vsebinsko in finančno zahtevnemu projektu je občina skupaj z vsemi deležniki uspešno izvedla prenovo, upravljanje pa zaupala Posavskemu muzeju Brežice – javnemu zavodu z bogatimi izkušnjami na področju upravljanja z dediščino, ki s svojim delom hkrati sooblikuje razvoj območja.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – SREČKO ROŽE ZA SODELOVANJE Z VEČ SLOVENSKIMI MUZEJI PRI OHRANJANJU KULTURNE DEDIŠČINE

Srečko Rože je na pot zbiranja in ohranjanja kulturne dediščine stopil že v otroških letih, saj so ga pritegnile pripovedi njegovega deda in očeta. Že prvi najdbi, čutarica in bajonet z vaškega smetišča v rojstni vasi Kreplje pri Dutovljah sta zaznamovali njegovo zbirateljsko pot. Ne zbira le predmetov, temveč tudi zgodbe in pripovedi, ki jih nosijo. Je lastnik in upravitelj zasebne muzejske zbirke Vojaški muzej Tabor – Lokev, ki deluje v obrambnem stolpu Tabor (1487), sicer kulturnem spomeniku lokalnega pomena v občini Sežana. Po odprtju muzejske zbirke leta 1994 s pripravo svojih razstav (okoli 50 doma in v tujini) ter izdajo katalogov in brošur še dodatno prispeva k popularizaciji muzejstva.

Srečko Rože s poglobljenim poznavanjem predmetov in zgodovine obdobja med 18. in 20. stoletjem, sodeluje z več slovenskimi muzeji, predvsem s strokovnimi nasveti na področju zbirk orožja in vojaških predmetov.

Srečko Rože je najprej srčni zbiratelj in ohranjevalec naše kulturne dediščine. Njegova zbirateljska dejavnost in močna narodna zavest v veliki meri pripomoreta k ohranitvi zgodovinskega gradiva in predmetov, ki jih hrani. Osebnostna zbirateljska dejavnost je prerasla v širše sodelovanje z različnimi muzeji pri ohranjanju raznovrstne, še posebno vojaške dediščine.

Cvet klivije.

Marko Štamcar pred Računalniškim muzejem v Ljubljani.

ČASTNO PRIZNANJE

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – **LARS PODKRAJŠEK IN MIHA URMAŠ** ZA OBSEŽNO DONACIJO FOTOGRAFIJ FOTOGRAFA IN FOTOREPORTERJA MARJANA GARBAJSA MUZEJU NOVEJŠJE IN SODOBNE ZGODOVINE SLOVENIJE

Lars Podkrajšek in Miha Urmaš sta v letu 2023 Muzeju novejšje in sodobne zgodovine Slovenije podarila bogato fotografsko dediščino preminulega fotografa in fotoreporterja Marjana Garbajsa (1947–2022). Garbajs se je na samostojno fotografsko pot odpravil po devetih letih dela na RTV Slovenija ter dveh letih in pol dela na Delu, ko je pridobil status samostojnega kulturnega delavca.

Delo fotografa je opravljal za revije in knjige. Najbolj pa je znan po fotografijah iz časa vojne za Slovenijo 1991, ki jih je posnel v tehniki barvnih diapozitivov.

Donacija muzeju obsega fotografije iz drugega njegovega zelo obsežnega dela in se nanaša na fotografske posnetke slovenskih krajev iz zraka, ki so nastali v 80. in 90. letih 20. stoletja. Gre za kar okoli 100.000 fotografij, večinoma barvnih diapozitivov, pa tudi barvnih pozitivov in negativov. Videz številnih slovenskih naselij se je skozi leta dodobra spremenil, zato imajo podarjene fotografije hkrati veliko dokumentarno vrednost. Med gradivom so tudi motivi iz živalskega in rastlinskega sveta ter s področja hortikulture Slovenije.

Lars Podkrajšek in Miha Urmaš sta pomembno dopolnila muzejske zbirke Muzeja novejšje in sodobne zgodovine Slovenije z zemno donacijo fotografij priznanega fotografa in fotoreporterja Marjana Garbajsa.

ČASTNO PRIZNANJE

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – **MARKO ŠTAMCAR** ZA MECENSTVO V RAČUNALNIŠKEM MUZEJU, ZASEBNEM MUZEJU ZGODOVINE RAČUNALNIŠTVA V LJUBLJANI

Marko Štamcar sodeluje z društvom Računalniški muzej v Ljubljani od leta 2017 in je njegov ključni podpornik. Muzeju, ki zbira in hrani informacijsko dediščino, je zagotovil prve stalne prostore na Celovski cesti 111 v Ljubljani. Ti omogočajo razvijanje zelo pestrega programa dejavnosti v javnem interesu, od strokovnih srečanj, konferenc in predavanj do podpore pedagoškim procesom in priprave razstav, ki imajo med drugim namen mlade poučiti o koreninah sodobnih tehnologij, starejše pa spomniti na njihove začetke. Društvo Računalniški muzej, ki sicer deluje že od leta 2004, je nadgradil s svojim pristopom, znanjem in pobudami. Po letu 2017 so dejavnosti v zasebnem računalniškem muzeju, ki hrani več kot 6500 primerkov strojne in programske opreme, izjemno hitro stekle in se razvijale. Marko Štamcar, ki je kot programer v preteklosti sodeloval tudi pri ustanovitvi in rasti inovativnega mednarodno priznanega podjetja mobilnih aplikacij, se zdaj vsak dan udeležuje muzejskega dela in tako postavlja zgled za aktivno strokovno podporništvo. Je vodja laboratorija, ki skrbi za interaktivne predstavitve, muzejske eksperimente ter mostenje med staro in novo digitalno tehnologijo. Pod njegovim budnim očesom potekajo restavratorski projekti, povezuje pa tudi ekipo strokovnjakov, ki se muzeju pridružujejo kot redni ali občasni sodelavci.

Muzej je na čelu inovacij in izobraževanja na področju računalništva zaradi sposobnosti in ob neizmerni podpori Marka Štamcarja, ki povezuje zgodovinsko znanje z najnovejšimi dosežki, hkrati pa se izobražuje tudi v muzealstvu.

Bogata informacijska dediščina Računalniškega muzeja, zasebnega muzeja zgodovine računalništva v Ljubljani, prikazuje velike spremembe na poti iz analogne v digitalno družbo. Z mecensko vlogo ima pri tem izjemne zasluge Marko Štamcar.

Ocenjevalni kriteriji

1. Celostna zasnova muzeja/razstave/projekta (vsebinska, prostorska, oblikovna, sporočilna).
2. Interpretativnost in kontekstualnost razstavnih vsebin in vloga muzejskega predmeta kot temeljnega akterja muzejske postavitve.
3. Interdisciplinarnost in povezovalnost dediščinskih, raziskovalnih in drugih področij.
4. Objava spremljajočih publikacij/e-publikacij muzeja/razstave/projekta (domišljenost in usklajenost z muzejsko/razstavno/projektno vsebino).
5. Upoštevanje zakonodaje o avtorskih pravicah.
6. Upoštevanje muzejskega etičnega kodeksa.
7. Dostopnost (fizična, intelektualna, socialna in druga).
8. Vključenost ranljivih skupin in družbena empatija.
9. Družbeno aktualna in angažirana predstavitev muzeja/razstave/projekta.
10. Izvirnost pedagoško-andragoških pristopov muzeja/razstave/projekta.
11. Vizija in poslanstvo muzeja/razstave/projekta.
12. Vključenost različnih skupnosti, prostovoljcev in zainteresirane javnosti.
13. Evropske perspektive in pomembnost muzeja/razstave/projekta za izmenjavo in sodelovanje s sorodnimi ustanovami doma in v tujini.
14. Smiselno vključevanje in raba sodobne tehnologije.
15. Skrb za trajnostni razvoj.

Foto: Andreja Matijevc, Posavski muzej Brežice

Člani komisije v letu 2024.

Komisija za podeljevanje Valvasorjevih odličij 2022–2025

Od leve proti desni v prvi vrsti:

- Marjeta Bregar, muzejska svetovalka, Dolenjski muzej Novo mesto
- mag. Marjetka Balkovec Debevec, muzejska svetnica, predsednica komisije, Slovenski šolski muzej
- dr. Karla Oder, muzejska svetnica, Koroški pokrajinski muzej, Muzej Ravne na Koroškem

Od leve proti desni v drugi vrsti:

- Natalija Štular, muzejska svetovalka, Slovenski planinski muzej – Gornjesavski muzej Jesenice
- mag. Miha Mlinar, muzejski svetnik, Tolminski muzej
- Jana Babšek, kustosinja, direktorica muzeja, Tržiški muzej
- dr. Blaž Vurnik, muzejski svetnik, MGML – Mestni muzej Ljubljana

Kolofon:

Valvasorjeva odličja 2024

Izdalo in založilo: Slovensko muzejsko društvo

Zanj: Maja Hakl Saje, predsednica SMD

Uredila: Marjetka Balkovec Debevec in Miha Mlinar

Uredniški odbor in priprava besedil: Jana Babšek,

Marjetka Balkovec Debevec, Marjeta Bregar,

Miha Mlinar, Karla Oder, Natalija Štular, Blaž Vurnik

Lektoriranje: Martina Oberman Žnidarčič

Oblikovanje: R. Počivašek

Tisk: Medium, d. o. o.

Naklada: 200 izvodov

Izdajo je omogočilo:

Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije

Ljubljana, maj 2024

Slovesna podelitev Valvasorjevih odličij 2024,

Narodna galerija, Ljubljana, 21. maj 2024.

Organizacija slovesnosti:

Komisija za podeljevanje Valvasorjevih odličij,

izvršni odbor Slovenskega muzejskega društva,

Narodna galerija, Slovenski šolski muzej